

Luizijanski rak – grožnja slovenskim vodam

Projekt Thuja 2 je podprt z donacijo Švice v okviru
Švicarskega prispevka razširjeni Evropski uniji.

Swiss Contribution

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Tujerodni raki osvajajo Evropo

Raki deseternonožci že dolgo veljajo za kulinarično specialiteto. Zaradi množičnega lova za prehrano so populacije rakov že pred več kot dvesto leti začele upadati. V drugi polovici 19. stoletja pa je takrat še neznana bolezen povzročila množično izumiranje rakov po vsej Evropi. Šele več let po prvih poginih so znanstveniki dognali, da gre za glivično bolezen, ki so jo poimenovali račja kuga. Bolezen prenašajo severnoameriške vrste rakov deseternonožcev, za evropske vrste pa je smrtna. Iz številnih zgodovinskih zapisov o širjenju račje kuge lahko razberemo, da se je račja kuga v Evropo razširila že pred prvimi naselitvami tujerodnih rakov. Najverjetneje so jo prvič zanesli v Evropo z balastnimi vodami. Prav to je sprožilo

val namernih naselitev tujerodnih rakov, s katerimi so želeli nadomestiti izumrle populacije domorodnih rakov. V preteklem stoletju so naseljevali severnoameriške vrste rakov: trnavca (*Orconectes limosus*), signalnega raka (*Pacifastacus leniusculus*) in luizijanskega raka (*Procambarus clarkii*). V zadnjih desetletjih pa so za namene gojenja na farmah in kot akvarijske vrste v Evropo prinesli še nekatere druge vrste. Skoraj vse so se ustalile tudi v naravi. Tako se danes po evropskih državah v naravi pojavlja že več kot deset vrst tujerodnih rakov, ki imajo številne negativne vplive na domorodne vrste rakov. Domorodne populacije še naprej upadajo, ponekod pa so že izumrle.

Čez mejo brez potnega lista

V Sloveniji živijo tri domorodne vrste rakov: potočni rak ali jelševец (*Astacus astacus*), navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*) in primorski koščak ali koščenc (*Austropotamobius pallipes*). Čeprav je konec 19. stoletja račja kuga tudi v Sloveniji opustošila številne populacije domorodnih rakov, pri nas niso namerno naseljevali tujerodnih vrst. Le ponekod so v potoke, kjer so raki lokalno izumrli, ponovno naselili domorodne vrste. Populacije domorodnih rakov so si v preteklem stoletju nekoliko opomogle. Da bi preprečili pritiske zaradi lova, so vse domorodne vrste rakov zavarovane in jih je prepovedano loviti. Žal pa se Slovenija ni mogla izogniti napakam naših sosedov.

Leta 2003 se je v Slovenijo že razširil severnoameriški **signalni rak**, ki so ga namerno naselili v Avstriji v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Signalni rak je v Muri pogost, pojavlja se tudi že v nekaterih njenih pritokih ter v zgornjem toku Drave.

Leta 2009 so v mrtvici Topla pri Čatežu našli **rdečeškarjevca**, avstralsko vrsto raka. Ta tropska vrsta sicer v naših podnebnih razmerah v večini vodotokov ne more preživeti, v mrtvici s toplim izvirom pa se je ustalila.

V zadnjih letih pa zaskrbljeno spremljamo širjenje **luizijanskega raka**, ki je že dosegel severovzhodno Italijo in je od meje s Slovenijo oddaljen le še nekaj kilometrov.

▲ Severnoameriški signalni rak se je v manj kot desetletju razširil tudi v slovenskem delu reke Mure.

Preteča nevarnost

Luizijanski rak izvira iz severovzhodne Mehike in juga Združenih Držav Amerike. V preteklem stoletju so ga naselili po skoraj vsem svetu. Zanj so značilni hitra rast in zgodnja spolna zrelost, veliko število potomcev ter zmožnost prilagajanja na raznolike okoljske razmere. Kot drugi severno-ameriški raki so tudi luizijanski raki prenašalci račje kuge, ki je za vse naše vrste rakov smrtna. Domorodne vrste rakov izrivajo tudi s tekmovanjem za hrano in življenjske prostore.

Zakaj prav to vrsto raka pričakujemo pri nas? Luizijanski raki se že trideset let širijo po Italiji in so leta 2006 dosegli severovzhodno pokrajino Friuli–Venezia Giulia. Poleg tega pri nas luizijanske

rake prodajajo (žive) v prehrambenih trgovinah ter v trgovinah z živalmi kot hišne živali (pogosto pod napačnim imenom *Procambarus pygmaeus*). Spontano širjenje iz Italije bo verjetno razmeroma počasno, saj vodotoki niso čezmejno povezani. Kaj hitro pa bi lahko raka v naravo zanesli ljudje, ki se ne zavedajo grožnje, ki jo prinaša vnos te invazivne tujerodne vrste.

Zaradi velike nevarnosti, ki jo luizijanski rak predstavlja za domorodne vrste rakov in vodne ekosisteme, moramo z ozaveščanjem preprečiti vnos te vrste oziroma, če se pojavi v Sloveniji, z zgodnjim obveščanjem in ukrepanjem zajeziti njegovo širjenje.

Sladkovodni raki deseteronožci v Sloveniji

Domorodne vrste

potočni rak ali jelševac (*Astacus astacus*)

navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)

primorski koščak ali koščeneč (*Austropotamobius pallipes*)

Ustaljeni tujerodni vrsti

signalni rak (*Pacifastacus leniusculus*)
zahodni del Združenih držav Amerike

rdečeškarjavec (*Cherax quadricarinatus*)
severna Avstralija

Pričakovane tujerodne vrste

luizijanski rak (*Procambarus clarkii*)
severovzhodna Mehika, južni del Združenih držav Amerike

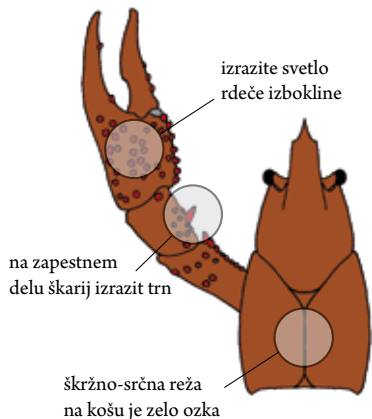
trnavec (*Orconectes limosus*)
vzhodni del Združenih držav Amerike

ozkoškarjavec (*Astacus leptodactylus*)
vzhodna Evropa, Rusija

Kako prepoznamo luizijanskega raka?

Luizijanski raki imajo najpogosteje temno rdeče obarvano telo, mladi osebki pa so rjavosive barve. V trgovinah z živalmi so naprodaj tudi modre in bele barvne oblike. Odrasli so veliki od 5,5 do 12 cm. Luizijanskega raka od treh domorodnih vrst rakov ločimo po znakih na glavoprsju in škarjah.

Luizijanski rak – tujerodna vrsta

Domorodne vrste rakov

Luizijanski rak je invazivna tujerodna vrsta. Je prenašalec račje kuge, ki je za naše rake smrtna. Domorodne rake izpodriva tudi s tekmovanjem za življenjski prostor in hrano.

Tudi vi lahko prispevate k zaustavitvi širjenja tujerodnih rakov. Rakov ne prenašajte med vodotoki in tujerodnih vrst ne spuščajte v naravo. Če luizijanskega raka opazite v naših vodah, nam to nemudoma sporočite.

Tudi vi lahko pomagate!

---

1. Ne prenašajte rakov med vodotoki.
2. Ne vnašajte rakov v ribnike, saj lahko od tam pobegnejo v naravo.
3. Akvarijskih rakov in rakov, ki ste jih kupili za prehrano, ne spuščajte v naravo.
4. Če ste lovili ribe v vodah s tujerodnimi raki, pred naslednjim ribolovom popolnoma posušite vso ribiško opremo, da preprečite širjenje račje kuge.
5. Če menite, da ste opazili luizijanskega raka ali katero drugo vrsto tujerodnega raka, to čimprej sporočite Zavodu za ribištvo Slovenije (info@zzrs.si) ali Zavodu Symbiosis (projekt.thuja@tujerodne-vrste.info).
6. O nevarnostih, ki jih tujerodni raki predstavljajo za domorodne vrste, poučite tudi druge.

▲ Luizijanski rak se je v štiridesetih letih razširil po skoraj vsej Evropi. Ali je že dosegel Slovenijo?

Projekt Thuja 2

Zloženko smo pripravili v sodelovanju z Ribiško zvezo Slovenije, v okviru projekta **Tujerodne vrste – naša skrb, moja odgovornost (Thuja 2)**. V projektu izvajamo različne ozaveščevalne aktivnosti. Naš cilj je, da splošna javnost in različne družbene skupine prepoznajo invazivne tujerodne vrste kot pomembno okoljsko problematiko in z odgovornejšim ravnanjem prispevajo k zmanjšanju širjenja in vnašanja novih tujerodnih vrst.

Več informacij o tujerodnih vrstah najdete na spletni strani www.tujerodne-vrste.info

Besedilo in oblikovanje: Jana Kus Veenvliet
Fotografije in ilustracije: Paul Veenvliet
Založnik: Zavod Symbiosis
Leto izdaje: 2012
Tisk: Studio Print d.o.o.
Naklada: 3000 izvodov